

УДК 7.03.304

ХУДОЖНИК ЯК ПРОВІДНА ФІГУРА ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

Михайлова Рада¹, Перепелиця Оксана²

¹Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

²Одеська державна академія будівництва і архітектури, Україна
radami1818@gmail.com

Розглядається роль митця як провідної фігури творчого процесу, його місце та значення в суспільстві. Проаналізовано питання формування творчої індивідуальності художника як історичного явища, яке залежить від рівня культури суспільства, соціального запиту, потреб часу, ментальних орієнтирів. Підкреслено цінність людини-митця як рушія культури та мистецтва.

Ключові слова: *художня та матеріальна культура, образотворче мистецтво, архітектура, творчий процес, художник, індивідуалізація.*

ВСТУП

Роль художника – творця і рушія мистецького процесу є ключовим питанням мистецтвознавства. Пов'язане із проблемами загальної культури, художнього буття, творчої індивідуальності, це питання вирішується силами багатьох наук, таких як культурологія, філософія, психологія, соціологія, педагогіка, фізіологія, з якими мистецтвознавство має певні перетини.

В загальному сенсі під поняттям «художник» або «митець» йдеться про людину-особистість, яка творчо працює в певній області мистецтва. Окрім того, в широкому розумінні всіх можливих проявів творчості, питома її теорії та практики, зазвичай вдаються до поняття «митець», що несе у собі значну міру узагальнення. В більш прикладному сенсі, тобто стосовно професійної діяльності в ділянці образотворчого або декоративно-прикладного мистецтва частіше застосовують поняття «художник», що має більш вузьке значення. Втім, обидва поняття за певних контекстів несуть узагальнюючий зміст щодо творчої діяльності, практики, особистості.

Головна фігура історії мистецтв, художньої культури в цілому, митець викликає значну увагу дослідників. У численних публікаціях розглядаються риси особистості митців минулого і нашого часу, що мають на меті розкрити властивості їхньої творчої діяльності, визначити їх внесок у скарбницю світової культури, оцінити зміст їхніх творів, тобто

втілених у них ідей, смислів, образів, проаналізувати способи виконання творів, їх прийоми та стиль. Однією із провідних проблем щодо творчої особистості є розкриття її життєвих колізій через світогляд, світовідчуття, лад думок, уявлень, почуттєвих схильностей. Такий напрям досліджень зародився у надрах класичної філософії. Так, Г.В. Гегель називав людину нескінченною цінністю, яка «є метою в собі самій завдяки своєму божественному началу» [3, 33]. Релігійно-православний аспект духовних цінностей у житті творчої людини розглядали філософи В. Соловйов [5] та В. Зінківський [4, 7]. Філософія кінця XIX-початку XX ст. розглядала індивідуальність як процес соціалізації людини, визнаючи природне і суспільне основою його сутності [1,30], що було прийнято за підґрунтя будь-якої діяльності, в тому числі, творчої. Протиріччя буття художника в умовах товарно-грошових відносин, що породжують відчуження результатів праці і інших форм соціального життя, виразником чого стає митець, проаналізував А. Бузгалін [2,155-166].

При всьому розмаїтті публікацій, де задіяна тема творчої особистості, її характеристики та властивості як рушія творчих процесів, праць цілеспрямованого і водночас узагальнюючого характеру, присвячених даній проблематиці, практично немає.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На основі перегляду літературних джерел, аналізу творчого шляху та розгляду життєпису митців різних епох, виявити найбільш загальні закономірності розвитку творчої діяльності шляхом осмислення ролі та місця митця у суспільстві.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Художник – особа, яка займається образотворчим, декоративно-прикладним та візуальним мистецтвом. В останні десятиліття художники поєднують мистецьку практику з дизайнерською, що, до певної міри, дозволяє застосовувати це поняття і на дизайн. Слово «художник» походить з готського (кельтського?) «handags», що у германських мовах означає «рука» (пор.: герм.- hand, дан.- hand, норв. – hand, анг.- hand), адже головним «інструментом» майстра є саме вміння рук, ручна робота.

Художники з'явилися у кам'яному віці, вони створювали зображення на каменях, скелях, стінах печер. З появою міських цивілізацій митці прикрашали зображеннями поховальні споруди – гробниці та склепи, релігійні та цивільні будівлі, тобто храми та палаци – рельєфами, скульптурами, дрібною пластикою. В давніх цивілізаціях процес створення художнього твору належав до магічних дій, ритуалів та священнодійств. Художник вважався служителем культу, жерцем.

Не існувало поняття «художник» і у стародавніх греків. Загальним найменуванням людей, задіяних у процесі вироблення зразків образотворчого мистецтва та архітектури, було слово «technites». Тих, хто досягнув у творчості високого рівня майстерності, називали «artifex». Соціальний авторитет митців, задіяних у ділянці

образотворчого мистецтва піднявся лише у період зрілої та пізньої античності. Найзнаменитіших з них знали за іменами у всій Елладі.

У добу середньовіччя у Західній Римській та Східній Римській імперії суспільно-громадська роль митця була втрачена. Середньовічний художник-ремісник стояв на нижчій сходинці феодальної драбини. У Візантії, вони були безголосими та благоговійними виконавцями замовлень, адже зазвичай були служителями культу, монахами. У Європі це були представники «третього стану», найнижчого серед усіх станів.

У добу Ренесансу роль митця змінилася. Середньовічна стихійність і безіменність творчості пішли в минуле, він отримав не тільки новий статус професіонала, а й заявив про себе як особистість. З XV ст. митців почали називати їхніми власними іменами або професійними псевдонімами. Митці стали виразниками найважливіших процесів в житті та культурі Ренесансу. Митець доби Відродження – філософ, науковець і майстер, часто випереджав у своїх дослідях науку. Генії Високого Відродження – Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікельанджело втілили найзначніші духовні цінності свого часу.

У XVII-XVIII ст., коли людство піднялося на наступну сходинку свого інтелектуального та духовного розвитку, митець, переживши на порозі Нового Часу кризу світоглядних розчарувань, став здатним передавати складний навколишній світ, змінність його станів, нестабільність природи та характеру людини. У Голландії, яка в результаті буржуазної революції стала республікою, художники-жанристи ввели у мистецтво образи звичайного буття. Картини купували і вшали на стіни у звичайних домах. Митець став працювати на ринок. Водночас, залишалося місце і для творів «великого стилю»: Рембрандт, Веласкес, Пуссен, Берніні досягли вищих прозрінь і створили полотна, сповнені справжньої величі.

Європейська художня культура XVIII ст., яка остаточно поділилася на дві течії – аристократичну, яка походила з придворних кіл монархічних королівських дворів та буржуазно-демократичну, що походила із середовища третього стану, пов'язаного з буржуазним просвітництвом та буржуазною опозицією абсолютизму. Цей розподіл ще ясніше демонстрував свідомий вибір митця бути самим собою, мати особисту позицію та погляд на життя. Оригінальність авторського стилю, його неповторність залишалися суттєвими і для мистецтва XIX ст., впродовж якого у мистецькому середовищі сформувалися уявлення про жертвне служіння мистецтву. Митець прийняв на свої плечі непосильний тягар теургічної творчості. На таких засадах будувалося і розуміння творчої індивідуальності особи митця, головною якістю якої була проголошена професійна універсальність і світоглядна виразність.

На початок XX ст. внутрішній світ митця став заступати світ зовнішній. Таке світовідчуття особливо яскраво демонстрували митці безпредметного мистецтва. Вони створювали зображувальну форму, призначенням якої було відображення його індивідуальності у чистому

вигляді. Нині апогеєм творчої практики митця є синтез мистецтва і високих технологій – sci-art, робототехніка, гена інженерія, нанотехнології та інші. Вони демонструють «нарощування» технологічних обертів у творчій діяльності художника, хоча сучасне техноорієнтоване мистецтво не стільки підтримує технологічні версії буття, скільки окреслює його кордони. Натомість, саме у цій ділянці виникає точка сходу мистецтва та дизайну, у ній традиційне образотворче перетинається з новітнім дизайнерським.

При цьому смисл мистецтва залишається прадавнім: він полягає у гуманізмі, любові до світу, співчутті людині. Роль митця – донести цей зміст і до сучасної аудиторії.

ВИСНОВКИ

Діяльність митця – художника, скульптора, графіка, дизайнера, архітектора, пов'язана з його оцінкою з боку суспільства і держави. Постать митця кристалізується в результаті суспільно-політичної соціалізації, впливу духовного світу, вироблення певного світогляду, ствердження власного художнього бачення. Цінність людини-митця є глобальною проблемою, рішення якої – у вивченні рушійних сил історії в цілому. Дослідження ролі митця у суспільстві сприятиме виявленню сучасного стану, особливостей та тенденцій даного явища в умовах сьогодення та його перспектив у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемов В.М. Нравственность и право: Учеб. пособие. Москва: Проспект, 2018.
2. Бузгалин А.В. Человек в мире отчуждения: к критике либерализма и консерватизма. Реактуализация марксистского наследия. Вопросы философии. 2018. N 6. С. 155-166.
3. Гегель Г.В.Ф. Сочинения / Под ред. А. Деборина, Д. Рязанова. Т. 8: Философия истории / Пер. А.М. Водена; Под ред. и с предисл. Ф.А. Горохова. Москва; Ленинград, 1935.
4. Зеньковский В.В. История русской философии: В 2 т. Ленинград: ЭГО, 1991.
5. Соловьев В. Чтение о Богочеловечестве. Санкт-Петербург: Азбука, 2014.

MYKCHAILOVA R., PEREPELYTSIA O.

THE ARTIST AS A LEADING FIGURE IN THE HISTORY OF ART

The article examines the role of the artist as a leading figure in the creative process, its place and importance in society. The question of formation of creative personality of the artist as a historical phenomenon, which depends on the level of culture of society, social inquiry, spirit of time, mental landmarks, is analyzed. The value of the artist is emphasized as an engine of culture and art.

Key words: *artistic and material culture, fine arts, architecture, creative process, artist, individualization.*